

XXI.

Dr. Oluf Nielsen Fielchechrone.

Ved *H. F. Rørdam.*

I det foregaaende (S. 346 ff.) have vi i Dr. Mourits Kønig set et ret karakteristisk Exempel paa den hurtige

Fremgang paa Ærens Stige, en Mand kunde gjøre i den kongelige Enevældes første Tid, naar det var lykkedes ham at vinde Suverænnens Opmærksomhed og Yndest. Et andet Exempel af lignende Art frembyder den i Overskriften nævnte Personlighed, hvem et selvforskyldt Uheld dog tildels standsede, just som han var i bedste Gang med at gjøre Carriere ad den akademiske Vej.

Mandens Navn var egentlig Fielche; men da han havde Mod paa at komme i Vejret paa en eller anden Maade, greb han foreløbig til den Udvej at pudse sit Navn op ved at kalde sig Fielchechrone, med Hentydning til at han var født i Landskrone. Hans Fødselsaar kjende vi ikke, men 6. Maj 1654 blev han indskreven som Student fra Vor Frue Skole i Kjøbenhavn. Det var i det Aar, da Pesten rasede saa forfærdeligt i Hovedstaden, at omtrent hvert 5te Menneske døde. Da Sygdommen var forbi her, men begyndte ret at tage fat i Skaane, udgav den unge Oluf Fielche et latinsk Digt med Tak for Kjøbenhavns og med Bøn om Skaanes Befrielse for den ødelæggende Smitsot. Titelen lyder:

Συγχαίρειν και συνδακρύειν, illud pro data Hafniæ,
hoc pro impetranda Scaniæ a pestilentia liberatione.
Hafn. 1655. 4°.

I Maj 1656 tog han Baccalaurgraden og i Aaret 1658 deltog han i de akademiske Borgeres Forsvar for Hovedstaden. Han gjorde sig bemærket som en af de mere fremtrædende blandt de »militerende« Studenter. Navnlig var han med i den Kreds af dem, som i November 1658 til Løn for deres Tjeneste forlangte Reformer ved Universitetet og Privilegier for Studenterne¹⁾. Begjæringen blev ikke vel optagen. Vi vide dog ikke, om dette kan have bidraget til, at Oluf Fielche ikke meldte sig til Tjeneste, da Studenterne i Januar 1659 atter bleve kaldte under

¹⁾ Se mit Skrift, De danske og norske Studenter Deltagelse i Kjøbenhavns Forsvar mod Karl Gustav, S. 86—91.

Vaaben. Han var dog fremdeles i Kjøbenhavn, da han i April 1659 prædikede baade paa Dansk og Latin i Slotskirken for Kongen. Den latinske Tale, hvis Hovedindhold var Bøn om Fremgang for Danmarks Sag og om Fjendernes Beskjæmmelse, udkom i Trykken under følgende Titel:

Concionalis precatio de faustissima Danorum regni
instauratione et propagatione, nec non ut hostes
ejus reprimantur et pudifiant, concepta et fusa in
Templo Arcis d. 27. Apr. 1659 ab Olao Nicolai
Fielchio Scano. Hafniæ. 4°.

Talen er tilegnet Kongen, Dronningen og den unge Prins, og Forordet synes at vidne om, at Kong Frederik III, der holdt meget af at høre latinske Prædikener, har foranlediget, at Fielche holdt det omtalte Foredrag¹⁾. — Denne havde formodentlig paa den Tid allerede underkastet sig theologisk Attestats. I September 1659 aflagde han med mange andre akademiske Borgere Vidnesbyrd for Konsistorium i en Sag vedrørende Studenten Niels Christensen Krag, der var sigtet for Rebellion og Opsætsighed²⁾. Ikke længe efter søgte han om Tilladelse til at holde filosofiske Forelæsninger. Herom indeholde de akademiske Akter for 4. Febr. 1660 følgende Notits:

Om Olao Fielckio, Baccalaureo, som begierede privatim pro gradu magisterii af Professoribus at examineres, oc forlof til at holde collegia Philosophica disputatoria, oc haude derom anholdet hos Velbyrdig Her Secreterer, oc var af hannem ved hans tiener recommended til Rectorem, blef sluttet, at

¹⁾ Forfatteren siger nemlig: »Mandarat Rex meus Augustissimus, per Secretarium suum, Generosissimum Ericum Kragium, Concionalem hanc precationem concipere et in Templo, quod Arcis vocant, die 27. Aprilis fundere. Qvamobrem religio mihi erat Regis mei mandato non parere. Sed eo majori cum promptitudine executus sum jussa Majestatis Regiæ, qvô magis in uotis haberem, expectationi Regis de me conceptæ ex danica concione, qvam habui paulo ante, die 22 Aprilis, et iam latina hæc, pro virili respondere.

²⁾ Se Skriftet om Studenternes Deltagelse i Kbhvns Forsvar, S. 203 ff.

efterdi det var contra consuetudinem Academiæ at examineres privatim pro gradu magisterii, da kunde det hannem ey bevilges. Men, huiſ han i denne tid kand faae auditores til collegia philosophica disputatoria, da kand det skee in collegio ædium Walchendorphianarum, som andre, baade Baccalaurei oc promoti Magistri, for hannem have giort.

Efter at Freden var gjenoprettet, begav den unge, fremadstræbende Mand sig paa Rejser i Udlandet, muligvis understøttet af Kongen. Vi finde ham først i Franecker i Friesland, hvor han udgav følgende Skrift:

Disputatio Philosophica, inauguralis, metrica. Franeckeræ 1 Maji 1661. Tilegnet Kong Frederik III af Ol. Nic. Fielchius Danus.

Ved Forsvar af denne Disputats erhvervede Fielche Magistergraden (summam Philosophiæ lauream), i hvilken Anledning hans i Franecker studerende Landsmænd hilsede ham med et græsk Digt, der findes indført i Disputatsen, der, som Titelen allerede angiver, væsentlig er i metrisk Form — vistnok en sjelden Art af Disputatser. — Senere træffe vi Oluf Fielche i Tübingen, hvor han atter lod høre fra sig ved følgende Skrift:

Armamentarium Turcico-Diabolicum, per duodecim horarum spacium reseratum, et dum delectus Wirtembergici Ducatus a Serenissimo ejus Principe Tübingæ ageretur, offerendum, sed, deficientibus tunc typis, dilatum, et jam, eâ, quâ par est, submissione dicatum ab Olao Fielkio Crone, Havniâ-Dano. Tübingæ 1663. 4°.

Skriftet, der bestaar af 2 trykte Ark, er paa Vers og er tilegnet Hertugen af Würtemberg. Her forekommer for første Gang Navnet Fielchechrone, som Forfatteren vel altsaa ved denne Tid har antaget. Senere nævnes han dog jævnlig endnu med sit gamle Navn. Vi kunne forøvrigt ikke følge ham paa hans Rejser. Men det er sandsynligt, at han ogsaa har besøgt Frankrig og ved et eller andet fransk

Akademi har erhvervet den medicinske Doktorgrad, hvor- med han senere betegnes. Ventelig er han først kommen hjem i Aaret 1667. Snart efter blev han en meget omtalt Personlighed. Som »Polyhistor in omni scibili« (som J. Worm ret træffende kalder ham) maa han atter have hen- draget Kong Frederiks Opmærksomhed paa sig. Ingen Videnskab syntes at være ham fremmed. Den medicinske Doktor var tillige Theolog og Sprogmand. Endnu findes i Thottske Saml. 1021, 4°, et, idetmindste særdeles smukt skrevet, Arbejde af ham vedrørende det syriske Sprogs Grammatik, med Titel: »Menstruus Lingvæ Syriacæ«.

Fremfor alt var Dr. Fielchechrone dog Poet. Og da der maaske var Udsigt for ham til bedre Fremgang ad den theologiske end ad den medicinske Vej, saa optraadte han med metriske Prædikener eller Foredrag. I November 1667 talte han saaledes paa latinske Vers i Slotskirken over Kongens Valgsprog. Det for Kongen bestemte Exemplar af Talen, der i kalligrafisk Henseende er et rent Mester- stykke, findes i Gl. kgl. Saml. 922 Fol. med Titel:

Prudentis Tandem, Augustissimi Septentrionis Domini
Frederici 3 Symbolo verè Regio, Dominus Providebit,
ex Gen. Cap. XXII vers. 8 desumpto, pro Concione
ad Templum Arcis in nomine Christi congregatà
connexum per Fielckium Crone. Hafniæ die . . No-
vembris Anni 1667.

Omtrent fra samme Tid er et dansk versificeret Stykke, forfattet i Anledning af at Kongens Datter (Anna Sofie, gift med Churprinsen af Sachsen) havde faaet en Søn. Dets Titel er:

Tacksigelse for Naadig Bønhørelse til ydermeere
Velsignelse offuer det Stormægtigste, høyloffligste
Kongl. Danske Arffue-Huus ved dets Allerunder-
danigste Tienere Fielcke Crone¹⁾.

¹⁾ Orig. i Gl. kgl. Saml. 922 Fol.

Den 5 Februar 1668 prædikede Fielchechrone atter for Kongen i Slotskirken paa latinske Vers¹⁾. Lønnen for dette og andre Kunststykker og Opmærksomheder var en Udnævnelse til Adjunkt i det theologiske Fakultet, som følgende Kongebrev viser:

Friderich dend Tredie (osv.). Wor synderlig Gunst tilforn. Wiider, at vi naadigst hafuer beskicket och forordnet oss Elschelige hæderlig och høylærd D. Oluf Fielcke Krone til at vere Adjunctus Theologiæ udj voris kongelig Uniuersitet herudj voris Residentzstad Kiøbenhafn, med ligesaadan vilkor oc maade som Oss Elschelig M. Mauritius Kønig det tilforn, indtil hand ordinarij Professoris Theologi pladtz bekom, nydet och haft haffver. Oc skal bemeldte Oluff Fielcke især Historiam Ecclesiasticam oc Methodum Concionandi dend studerende Ungdom lære oc udlegge. Huoreffter I eder underdanigst haffuer at rette. Befallendis eder Gud. Skreffuet paa vort slot Kiøbenhafn dend 8 Februarij Anno 1668.

Under vort Zignet.

Friderich.

P. Schumacher.

Udskrift: Oss Elschl. hæderlige och høylærde Doctor Hans Suane, voris Raad, Assessor udj Collegio Status, Ercke Biskop och Præsident udj Consistorio, sambt Rectori och Professoribus udj Universitetet her i vor Residentz Stad Kiøbenhafn.

Paategnet: Underdanigst lest paa Consistorio 1668. die 13 Februar²⁾.

Det mærkelige ved denne Udnævnelse er ikke blot, at en Dr. med. saaledes blev theologisk Docent, men ogsaa at han fik den Opgave at foredrage Kirkehistorie, et Fag, som ikke hidtil var doceret ved Universitetet. I Acta Consistorii findes under 15 Febr. s. A. antegnet:

¹⁾ Concio latina metrica, die 5 Febr. An. 1668 in Arce Hafniensi habita a D. Olao Fielche. (Afskrift i Ny kgl. Saml. 1057 b. 4to).

²⁾ Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken 180.

Blef underdanigst lest Kong. Majest. naadigste bref, att D. Oluf Fielkechrone skulde vere Adjunctus Theologiæ, paa samme maade som M. Mauritius dette hafde været tilforne, førend hand blef ordinarius Theologiæ Professor, och refererede Magnificus Rector, att D. Oluf Fielkechrone var Copie begierendes af M. Mauritii Kongebrev, som blef bevilget.

Hr. Anders Hjøring har i sit Diarium antegnet under 26 Febr. 1668: »Var berammet, at Dr. Fielcke skulde holde Orationem introductoriæ at være Adjunctus Professor Theologiæ; men blev opsagt af ham selv¹⁾«. Vi kjende ikke Grunden til denne Opsættelse; men under 19. Marts s. A. indeholder Acta Consistorii følgende:

Advarede Magn. Rector, att D. Fielckius skulde holde Orationen inauguralem, och bad Professores, att die frequentes vilde komme tilstede, eftersom Hans Majestet var ventendes derop.

Inden den berammede Dag kom, indfaldt Paaskedag (22. Marts). Atter prædikede Dr. Fielchechrone i Slotskirken, denne Gang ikke paa latinske, men paa danske Vers, over Dagens Epistel, 1 Kor. 5, 7—8. Talen er endnu bevaret²⁾. Den staar vel ikke højt, hvad enten man vil betragte den som Prædiken eller som Poesi, men den kan dog tyde paa, at Forfatteren har haft ikke ringe Lethed ved at gjøre Vers. Som et af de heldigste Partier kan Begyndelsen af »Exordium« her meddeles:

Paa Taage Solens Skin, paa Nattens Mørkhed følger
Den røde Morgen Glantz, paa Haffsens Storm og Bølger
En Stilhed falder brat, saa og paa Sorrig Glæde,
Og Hiertens største Lyst paa Øyens Taare heede;
Ja Skinnet kierer er, naar foregaar en Taage;
Og effter Nattens Mørk langt klarer skal opdage

¹⁾ Kjøbenhavns Diplomatarium V, 777.

²⁾ Concio Rhytmica D. Olai Fielche, habita in arce Hafniensi feria prima Paschatos Ao. M. D. CLXVIII super Text. 1. Cor. V, 7—8. Afskrift i Ny kgl. Saml. 1057 b. 4to.

Den Morgenstjerne skier; saa ønskis Stilhed meere
 I Storm, og Sorgen stor gjør Glæden sød at vere.
 En Konge skal os det med sit Exempel vise,
 Huorledis Gud i Nød os giffuer største Lise.
 Jeg meener Achas Søn, som høre maa og beffue:
 Beskik dit Huus og døe, du kand ej lenger leffue.
 Ah, Taage, Nat og Storm! Ah, Sorg, Væ, Suk, ja mange,
 Som dette haarde Bud i Kongens Hierte bange
 Opvagte! Thi hand dødsuig til Væg sig monne vende,
 At hand med bitter Graad sin Siæl der vild' udsende.
 Ah, siger hand, jeg maa fra Leffue Tiid henfare,
 Jeg haffuer mist min' Aar, min' Dage kand ej vare,
 Thi de affskaaren er; mit Leffnetz Tiid er borte;
 Jeg død nedfare maa til Graffsens mærke Porte.
 Jeg piber som en Trane nu, jeg kurrer som en Due,
 Fordi jeg Gud ej meer blant Mennisken maa skue.

Men Taagen bliffuer Skin, og Dagen Natten vender:
 Thi Gud midt i slig Storm en Stilhed Kongen sender,
 Hans Sorrig Glæde bleff, hans modig Graad og Taare
 Ved Liffsens Bud en Lyst, som hannem frydet saare.
 See, siger Davids Gud, jeg haffuer hørt din' Bønner,
 Jeg haffuer seet din Graad, og dig derfor belønner
 Og legger femten Aar til dine Leffnetz Dage.
 Stat op! thi denne Dag du Døden ej skal smage.
 Og til et Frelsnings Tegn vil jeg og Skyggen drage
 Tilryk paa Trapperne, og Solen skal tilbage
 Ti Trapper gaa; derved skal du forsichret være,
 At jeg vil denne Stad og dig al Hielp beskiære.

Som Ezechias var, saa vare vi og alle
 Dødsuig, ja ganske død, slet færdig at omfalde
 I Taage, Nat og Storm, i Sorg og Syndsens Møje,
 Sig offuer voris Nød forbarmet intet Øje.
 Guds Vredes Dom den var: I skal ej lenger leffue,
 Men alle døe og i den evig Mørkhed treffue.
 Ah, Væ og Jammers Nød, ald Raad og Hielp var borte,
 Os Synden trygte ned til Dødsens inderst' Porte.

Gud dog vor Læge bleff og frelste os aff Naade,
 Os offuersettendis fra Nød og alskens Vaade;
 For Taage Soelskin klar, for Stormen han har giffuet
 En stille Roe, og Dag for Nat, for Døden Liffuet.
 En Soel vor Frelsning var, ja Frelsnings Tegn tillige.
 Jeg meener Jesum, som ti Trapperne vil vige
 Tilbage for vor Skyld og sig saa dybt forringe,
 Indtill vi Syndere ved hands Mørk' Lyset finde.
 Den første Trappe var hands Fødsel arm og usell,
 Den anden, at hand bleff omskaaren paa sin Blusell,
 Den tredie var hands Flugt, den fierde, at han vilde
 Opoffres for vor Skyld og Lovens Bud opfylde,
 Den femte var hans Daab, den siette, naar han fristis,
 Den sivende, i det ham idel ondt bevistis
 Hands gandske Lives 'Tiid, den ottend', naar hand lider,
 Den sidste, naar hand død nedgaaer till Graffsens Sider.
 Herfra gaar Solen op, her jagis bort de Taager,
 Her viger Natten aff, og Morgenens opdager,
 Her legger Stormen sig, og Storm ved Stilhed driffuis,
 Og os for evig Væ it evigt Eja giffuis.

Fire Dage efter at Fielchechrone havde foredraget disse
 Vers, der formentlig vise, at han har haft Arrebos Hexa-
 emeron til Forbillede, skulde han holde sin Tiltrædelsestale
 ved Universitetet. Kongen havde lovet at være tilstede og
 høre paa sin Yndling, og alt tegnede til en glimrende Bane
 for denne, da en Begivenhed indtraf, der stoppede ham i
 Farten. Bircherod har i sin Dagbog antegnet følgende:

»Den 26. Marts 1668 holdt Dr. O. Fielkecron paa au-
 ditorio superiori sin orationem inauguralem udi Kongelig
 Majestæts Overværelse. Hans Materie var: de universali
 Evangelii prædicatione. Den samme Tid, medens han holdt
 sin Oration, var hos Byfogden i Kjøbenhavn et Kvindfolk
 ved Navn Johanne, som havde tjent til M. Erik Olufsens
 [Sognepræst ved Frue Kirke], og udi tvende Mænds Over-
 værelse udlagde Dr. Fielkecron for Barnefader til det Foster,
 med hvilket hun var frugtsommelig«.

Da dette kom til Professorernes Kundskab, bleve de med Føje altererede derover og besluttede at indberette Sagen til Kansleren, fra hvem den gik videre til Kongen. Udfaldet erfares af følgende Antegnelse i Acta Consistorii for 23. April 1668:

Magnificus Rector refererede, att hand haffde effter Professorum conclusum taelt med Hans Excellents H. Kantsler anlangende D. Oluf Fielkechrone, som af et qvindfolck offentlig for barnefader var vdlagt; och haffde faaet til svar, att det var Hans Kong. Maj.s naadigste villie, at forneffnde D. Oluf Fielke icke skal befatte sig med noget, somb Universitetit vedkommer, eyheller lade sig finde enten in actibus publicis heller andre Academiets functionibus, indtil saalenge att hand fragaar gierningen.

Det lader ikke til, at Fielchechrone har formaaet at rense sig, da han ingensinde mere kom tilbage til Universitetet. Imidlertid gik det dog ikke ganske, som Pontoppidan (Ann. IV, 512) fortæller, naar han siger: »er machte sich heimlich aus dem Staub und hinterliess einen ärgerlichen Gestanck, allen stoltzen Geistern zum Beispiel«; thi Kongen slap dog ikke sin Yndling, men udnævnte ham 22. Sept. s. A. til Hoforator med en aarlig Løn af 400 Rdl.¹⁾ og reskriberede kort efter til Sjælends Biskop, at Dr. F. »uden Forhindring maa annammes til Alterens Sakramente«. I Apr. 1669 forlangte Kongen Statskollegiets Betænkning over et Andragende fra »vores Orator Aulicus Dr. Oluf Fielche«, hvorved han ansøgte om »Qvæstoris Aulici Forretning«. F. ønskede altsaa at blive Hofintendant, og samtidig vilde han forpagte Tobakshandelen her i Landet²⁾. Statskollegiet synes imidlertid at have næret Betæneligheder³⁾. I alt

¹⁾ Nyerup, Frederik III's Historie, S 390. Naar det undertiden siges (f. Ex. hos Ingerslev, Lægerne og Lægevæsenet i Danmark I, 500), at han blev Hofpræst, da er det urigtigt, eftersom han sikkert ikke har været ordineret.

²⁾ Sjæl. Tegnelse XXXVIII, Fol. 542 og 668.

³⁾ I Statskollegiets Forhandlinger 24. Maj 1669 læses: »Blev læst de tvende Fielkes Forslag, hvorom den 19. April næst forleden var

Fald er der intet bekjendt om, at hans Ønsker ere blevne opfyldte.

Med Frederik III's Død i Febr. 1670 har Fielchechrone's Rolle her i Landet sikkert været udspillet. Han begav sig til Holland, hvor han agerede Læge, og som det synes ikke uden et ret tilfredsstillende materielt Resultat, da der efter hans Død 1682 udkom en trykt Katalog (i 4to) over hans efterladte Bogsamling¹⁾.

bleven delibereret [Forhandlingen paa denne Dag findes ikke] og ved Betænkende i Statscollegio opsat. Den første Post, om Tobakkens Forpagtning, blev skicket strax til Commerce-Collegium, hvorpaa dets Betænkende ervartes; den anden blev ved det, tilforn derom var tegnet*.

¹⁾ Worms Lexicon I, 302.